

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 24 Ionawr 2022

YN BRESENNOL:

Y Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-gadeirydd)

Y Cyngorwyr John Griffith, Richard Griffiths, Bryan Owen, Gary Pritchard, Alun Roberts

Aelod Cyfetholedig: Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig)

Aelodau Portffolio

Y Cyngorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol), Richard Dew (Aelod Portffolio Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd), Carwyn Jones (Aelod Portffolio Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd), R. Meirion Jones (Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuencid), Alun Mummery (Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau), R.G. Parry, OBE, FRAGS (Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Busnes Corfforaethol), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Trawsnewid a'r Gymraeg), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid)

WRTH LAW:

Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth Dros Dro (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Pennaeth Gwasanaeth (Gwasanaethau Tai)
Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)
Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio ac Economaidd)
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid a Phennaeth Dros Dro
Gwasanaethau Democrataidd
Rheolwr Gwasanaeth (Strategaeth Dai, Comisiynu a Pholisi)
Rheolwr Rhaglenni, Cynllunio Busnes a Pherfformiad
Rheolwr Sgriwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU:

Y Cyngorwyr Richard Owain Jones a Nicola Roberts

HEFYD YN BRESENNOL:

Trwy wahoddiad ar gyfer eitemau'r Gyllideb: Y Cyngorwyr Glyn Haynes, Kenneth Hughes, Trefor Ll. Hughes, MBE, Eric Jones, Robert Ll. Jones, Dafydd Roberts (Cadeirydd Panel Sgriwtini Cyllid)

Croesawodd y Cadeirydd bawb i'r cyfarfod a chyflwynodd y rhai a oedd yn bresennol eu hunain.

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Bu i'r Cynghorydd Dylan Rees ddatgan diddordeb personol ond nad oedd yn rhagfarnu mewn perthynas ag eitem 6 ar yr agenda gan ei fod yn gwirfoddoli gyda'r cynllun Bwyd Da Môn y cyfeirir ato yn yr adroddiad o dan eitem 6.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 16 Tachwedd, 2021 a chadarnhawyd eu bod yn gywir yn amodol ar y canlynol –

Yn codi – Cynllun Trosiannol Eitem 5

Cynigiodd y Cynghorydd Gary Pritchard y dylid diwygio'r cofnodion i gynnwys cofnod o'r sylwadau a wnaed ar ddiwedd y drafodaeth ar yr eitem uchod ar bwnc Cartrefi Grŵp Bach y Cyngor (Cartrefi Clyd) a'u hailgyflwyno i'r cyfarfod nesaf.

Ar gais y Cadeirydd a ddywedodd ei fod yn credu bod yr holl faterion o bwys wedi'u cynnwys yn y cofnodion a'u bod yn unol â'r confensiwn o ran cofnodion eraill y Cyngor, dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth Dros Dro (Busnes y Cyngor)/ Swyddog Monitro y dylid ymdrin â'r mater mewn dwy ran sef cymeradwyo gweddill y cofnodion (ac eithrio'r gwelliant arfaethedig), ac ymdrin â'r mater o gywirdeb o ran diwygio'r cofnod ar gyfer y cyfarfod nesaf ar wahân; byddai hyn yn caniatáu i'r cyfarfod hwn symud ymlaen i'r busnes nesaf gyda'r cafeat hwnnw.

Ar sail yr uchod, penderfynwyd cymeradwyo gweddill cofnodion y cyfarfod blaenorol a gynhaliwyd ar 16 Tachwedd, 2021.

3 GOSOD CYLLIDEB REFENIW 2022/23

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu cyd-destun y broses o osod Cyllideb 2022/23 ynghyd â'r prif faterion a'r cwestiynau ar gyfer y Pwyllgor Sgriwtini wrth werthuso cynigion cyllideb refeniw gychwynol y Pwyllgor Gwaith. Roedd y dogfennau canlynol wedi'u hatodi i'r adroddiad -

3.1 Adroddiad manwl y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022 ar baratoi cyllideb ddigynnewid 2022/23, y setliad dros dro ac ariannu'r bwch yn y gyllideb.

Wrth gyflwyno'r adroddiad cyfeiriodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid at yr amserlen dynn ar gyfer datblygu'r gyllideb gychwynol ers cyhoeddi setliad dros dro Llywodraeth Cymru ar 23 Rhagfyr, 2021 ac at y gwaith sylweddol yr oedd hyn wedi'i olygu yn y cefndir. Mae'r setliad dros dro ar gyfer llywodraeth leol yng Nghymru yn dangos cynnydd o £456m yn lefel gyffredinol y cyllid ar gyfer Cymru sy'n cyfateb i gynnydd o 9.8% mewn termau arian parod sydd, o'i addasu ar gyfer grantiau a drosglwyddwyd, yn cyfateb i £437.4m sy'n gynnydd o 9.4%. Y cynnydd ar gyfer Ynys Môn o'i gymharu ag AEF 2021/22 wedi'i addasu yw £9.677m neu 9.23% ac fe'i croesewir yn fawr ar ôl blynyddoedd lawer o ostyngiad gwirioneddol mewn cyllid. Mae'n rhoi cyfle i'r Cyngor fynd i'r afael â rhai o'r risgiau a'r materion gwasanaeth sydd wedi codi yn ystod y cyfnod hwnnw ac i ail-fuddsoddi mewn gwasanaethau rheng flaen hanfodol ar ôl cyfnod hir o lymder a thoriadau gorfodol. Er gwaetha'r ffaith bod hwn yn setliad mwy hael, mae nifer o risgiau cyllidebol o hyd y mae angen eu cadw mewn cof wrth symud i flwyddyn ariannol 2022/23 ac mae'r rhain wedi'u

cofnodi yn yr adroddiad. Fodd bynnag, efallai mai'r cynnydd arfaethedig o 2% yn y Dreth Gyngor yw'r cynnydd isaf yng Ngogledd Cymru ac mae'n debygol ei fod ymhlith y cynnydd isaf ledled Cymru.

Aeth Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ati i arwain y Pwyllgor drwy'r cynigion yn fanylach ac i dynnu sylw at y materion canlynol a'u goblygiadau ar gyfer cyllideb 2022/23 –

- Y newidiadau mawr rhwng cyllideb derfynol 2021/22 a chyllideb gychwynnol 2022/23 y gwnaed darpariaeth ar eu cyfer yng nghyllideb referniw ddrafft 2022/23. Mae'r rhain yn cynnwys chwyddiant cyflogau (staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu) a phwysau staffio eraill a chwyddiant heblaw am gyflogau. Ar hyn o bryd, nid yw'r dyfarniad cyflog staff nad yw'n addysgu sy'n weithredol o fis Ebrill, 2021 wedi'i gytuno eto gan greu ansicrwydd ychwanegol ynghylch cywirdeb y gyllideb gyflogau ac er bod y gyllideb cyflogau athrawon sy'n cael ei phennu ym mis Medi bob blwyddyn yn rhoi rhywfaint o sicrwydd am ran o 2022/23, mae ansicrwydd sylweddol ynghylch y dyfarniad cyflog o fis Medi ymlaen, 2022 ymlaen. Mae cynnydd o 1.25% yng nghyfraniadau yswiriant gwladol cyflogwyr yn cynyddu costau'r Cyngor tua £500k. Gan ystyried yr holl agweddau hyn, amcangyfrifir y bydd y gyllideb cyflogau gyffredinol yn cynyddu £4.053m yn 2022/23.
- Mae costau nad ydynt yn ymwneud â thâl y Cyngor yn cynnwys nifer o wahanol gontractau a dulliau caffael y mae chwyddiant yn effeithio ar bob un ohonynt mewn gwahanol ffyrdd fel y nodir yn adran 4.3 o'r adroddiad. Wrth lunio'r gyllideb ddigyfnawid, mae lefel y chwyddiant fel y'i pennwyd gan gontract penodol wedi'i chynnwys. Lle nad oes cytundeb ffurfiol yn bodoli sy'n manylu ar sut y penderfynir ar chwyddiant, mae lefel gyffredinol o 2% wedi'i chaniatáu gyda chynnydd o 3% yn y cyllidebau ynni ac ar gyfer contractau'r Gwasanaeth Cymdeithasol, lle mae costau'n cael eu gyrru gan gynnydd mewn costau staffio, neilltuwyd 5% er y dylid nodi bod trafodaethau ynghylch ffioedd cartrefi gofal preswyl a nyrsio yn parhau. Mae cynnydd cyffredinol o 3% wedi'i gymhwyso unwaith eto i ffioedd a thaliadau anstatudol ar gyfer 2022/23. Y cynnydd net yn yr addasiadau ar gyfer chwyddiant heblaw am gyflogau ac incwm anstatudol yw £2.479m.
- Nifer y disgyblion – ar gyfer 2022/23 mae nifer y disgyblion cynradd wedi parhau i ostwng gyda gostyngiad pellach o 126 o ddisgyblion tra bod nifer y disgyblion uwchradd wedi cynyddu 89 yn ogystal â nifer y disgyblion yng Nghanolfan Addysg y Bont lle mae cynnydd o 12 disgybl. Effaith net y newidiadau hyn yw cynnydd cyffredinol o £295,000 yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion.
- Ardollau a godir ar y Cyngor gan gyrff eraill. Y brif ardoll a godir yw ardoll Awdurdod Tân Gogledd Cymru sydd wedi penderfynu ar gynnydd o 6.3% yn yr ardoll ar gyfer y 6 awdurdod yng Ngogledd Cymru yn 2022/23 sy'n golygu cynnydd o £225,000 yn yr ardoll ar gyfer y Cyngor. Mae hyn yn golygu bod yr ardoll a ariennir gan y Cyngor yn £3.915m.
- Costau Cyllido Cyfalaf lle mai effaith net y tri newid a nodir ym mharagraff 4.6 o'r adroddiad yw lleihau'r gyllideb cyllido cyfalaf o £183k a lle mae'r adolygiad blynyddol o'r cyllidebau wrth gefn wedi dod i'r casgliad y gellir tynnu £122k o'r gyllideb o ganlyniad i'r addasiadau hyn i'r cyllidebau wrth gefn.
- Disgwyliadau Cyllido gan Lywodraeth Cymru – wrth benderfynu ar lefel y Cyllid Allanol Cyfun (AEF) i bob Cyngor, mae Llywodraeth Cymru wedi ei gwneud yn glir bod yr AEF wedi darparu cyllid ar gyfer nifer o gostau y bydd y Cyngor yn eu hwynebu yn 2022/23 na ddarperir unrhyw arian ychwanegol ar eu cyfer. Bydd disgwyl i bob Cyngor ddarparu digon o arian yn y gyllideb flynyddol i dalu am y costau hyn. Dyma'r prif feysydd y mae angen darparu ar eu cyfer - talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol i staff gofal (£200k yn ychwanegol at y cynnydd o 5% ar gyfer chwyddiant ar ffioedd gofal darparwyr allanol i dalu'r gost o dalu'r Cyflog Byw Gwirioneddol i staff gofal); Atal Digartrefedd (darpariaeth o £350,000 gan dybio y

bydd Ynys Môn yn derbyn cyfran o £180,000 o arian grant ychwanegol i gynnal lefel y gwasanaeth a ddarparwyd yn ystod y pandemig); Cronfa Caledi Covid (swm wrth gefn o £300k i dalu am gostau y darparwyd ar eu cyfer yn flaenorol gan y Gronfa yn seiliedig ar y dybiaeth nad oes dirywiad sylweddol yn sefyllfa Covid); dyletswyddau newydd sy'n deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 3021 (£78k)

- Mae'r setliad yn galluogi'r Cyngor i ddechrau mynd i'r afael â'r risgiau a'r materion gwasanaeth sydd wedi codi o ganlyniad i nifer o flynyddoedd o lymder sydd wedi lleihau capasiti a darpariaeth. Fel rhan o'r broses o osod y gyllideb gofynnwyd i Benaethiaid Gwasanaeth a Chyfarwyddwyr Gwasanaethau benderfynu pa lefel o gyllid fyddai ei hangen i'w helpu i fynd i'r afael â materion a risgiau gwasanaeth. Yn seiliedig ar y ceisiadau cychwynnol, mae'r dyraniadau a nodir yn Nhabl 2 yr adroddiad, sef cyfanswm o £2.864m, wedi'u cynnwys yng nghynigion cychwynnol y gyllideb er y dylid nodi nad yw'r amser byr rhwng cyhoeddi setliad dros dro Llywodraeth Cymru a'r angen i gyhoeddi'r cynnig cychwynnol ar gyfer y gyllideb wedi caniatáu i'r Aelodau archwilio'r holl fuddsoddiadau arfaethedig yn llawn, a'u herio. Cyn mabwysiadu'r gyllideb derfynol ym mis Mawrth, bydd rhagor o waith yn cael ei wneud i archwilio'r cynigion manwl a gyflwynir gan Benaethiaid Gwasanaeth a Chyfarwyddwyr Gwasanaeth.
- Ar ôl ystyried setliad dros dro Llywodraeth Cymru a'r prif newidiadau i'r gyllideb, nodir y sefyllfa gyllido cyn unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor yn Nhabl 3 yr adroddiad ac mae'n dangos cyllideb refeniw net arfaethedig gychwynnol o £158.365m ar gyfer 2022/23 yn erbyn cyfanswm y cyllid sydd ar gael o £157.506m. Er mwyn ariannu'r diffyg o £0.858m byddai angen cynnydd o 2% yn y Dreth Gyngor a fyddai'n codi tâl Band D i £1,367.46 sy'n gynnydd blynyddol o £26.82 a chynnydd wythnosol o £0.52.
- Risgiau'r Gyllideb – wrth osod y gyllideb mae nifer o risgiau ariannol y mae angen eu hasesu a allai arwain at gost ariannol i'r Cyngor. Mae'r cynnig ar gyfer y gyllideb yn caniatáu ar gyfer rhai o'r risgiau hyn, ond nid yw eraill wedi eu cynnwys yn y gyllideb a byddai balansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor yn cwrdd â nhw pe byddai'r risg yn cael ei gwireddu fel cost ariannol. Ar hyn o bryd, lefel balansau cyffredinol heb eu clustnodi y Cyngor yw £9.3m. Mae'r gyllideb gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2022/23 yn dyrannu £1.68m o'r balansau hyn fel cyllid cyfalaf, sydd yn gostwng y balans heb ei glustnodi i £7.6m. Rhagwelir tanwariant o tua £1m ar gyllideb refeniw 2021/22 a fyddai, pe bai'n cael ei wireddu, yn cael ei ychwanegu'n ôl at falans cyffredinol y Cyngor gan gynyddu'r cyfanswm i £8.6m. Fel rheol gyffredinol, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi gosod ffigwr o 5% o'r gyllideb refeniw net fel isafswm ar gyfer y balans cyffredinol. Ar sail y risgiau ym mharagraff 6.5 o'r adroddiad nad ydynt wedi'u cynnwys neu sy'n cael sylw rhannol yn y gyllideb yn unig ac sy'n uwch nag mewn unrhyw flwyddyn arferol, credir ei bod yn ddoeth i'r Cyngor sicrhau balans cyffredinol sy'n uwch na 5% o'r gyllideb refeniw net.

Diolchodd y Pwyllgor i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 am yr adroddiad a'r cyflwyniad manwl ac am esbonio'r broses o ddatblygu'r gyllideb mewn ffordd glir a dealladwy. Wrth ystyried cynigion y gyllideb cododd y Pwyllgor y materion canlynol -

- O ran cytundebau fframwaith hirdymor lle mae pris blynyddol nwyddau/darpariaeth yn cael ei bennu gan y fframwaith ac sy'n berthnasol i brif gontractau ynni'r Cyngor gan roi rhywfaint o amddiffyniad i'r Cyngor rhag cynnydd mewn prisiau yn y tymor byr, gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch hyd y cytundebau fframwaith hyn ac a fydd effaith sylweddol ar gostau ynni y Cyngor pan fydd y cytundebau'n dod i ben. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/ Swyddog Adran 151 fod y cyfan yn dibynnu ar ba mor hir y mae'n ei gymryd i'r cynnydd mewn prisiau ynni ostwng. Wrth bennu ei

gost ynni ym mis Hydref, bydd y Cyngor wedi osgoi llawer o effaith y cynnydd ym mhrys ynni pe bai'r pris wedi gostwng erbyn y mis Hydref canlynol; fodd bynnag, os yw'n parhau'n uchel ar y dyddiad adnewyddu bydd yn rhaid i'r Cyngor dalu'r gost bryd hynny ac yn sgil ei bennu ar lefel uchel bydd mewn sefyllfa waeth os daw'r pris i lawr wedyn.

- O ran y rhwymedigaethau sy'n gysylltiedig â gorfod sefydlu Awdurdod iechyd Porthladd o'r dechrau, sy'n cael ei chydabod yn risg sylweddol, roedd y Pwyllgor am wybod a oes unrhyw beth yn y setliad dros dro sy'n cydnabod bod Ynys Môn yn un o ddim ond dau awdurdod yng Nghymru sy'n ysgwyddo'r dyletswyddau hyn neu a oes disgwyl i'r Awdurdod ysgwyddo'r baich yn llawn o gofio'r gostyngiad a gofnodwyd mewn traffig drwy Gaergybi Porthladd a'r ansicrwydd o ganlyniad ynghylch lefel yr incwm y gellir ei disgwyl. Gofynnodd y Pwyllgor ymhellach am eglurder ynghylch y costau a amcangyfrifir sy'n gysylltiedig â sefydlu a rhedeg Awdurdod Iechyd Porthladd. Dywedodd y Dirprwy Brif Weithredwr nad oes unrhyw arian ychwanegol wedi'i ddyrannu at y diben hwn ar gyfer 2022/23 na thu hwnt. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod y model codi tâl lle mae'r incwm a gynhyrchir yn talu am yr holl gostau yn gynaliadwy yn y tymor hir. Mae'r Awdurdod o'r farn nad yw hynny'n debygol o fod yn wir yn y tymor byr ac felly mae'n gofyn am gronfa ariannol y gall yr Awdurdod ei defnyddio i dalu unrhyw gostau ychwanegol sy'n gysylltiedig â hyn a'i helpu i falansio'r llyfrau. Mae trafodaethau gyda Swyddogion Llywodraeth Cymru yn parhau a byddant yn cael eu huwchgysfeirio i lefel Arweinydd a Gweinidogion gan arwain gobeithio at gytundeb a fydd yn diogelu'r Awdurdod yn gynt yn hytrach nag yn hwyrach. Mae'r Awdurdod hefyd yn cysylltu'n agos â Chyngor Sir Penfro sydd mewn sefyllfa debyg er bod ei weithrediadau porthladd o ran natur a maint ei draffig ar raddfa lai na rhai Caergybi sy'n golygu bod y risg ariannol i'r Cyngor yn llai o'i gymharu ag ynys Môn. Nid oes gwybodaeth am gostau ar gael ar hyn o bryd gan fod angen cadarnhau nifer a natur yr archwiliadau sydd i'w cynnal sy'n ffactorau a fydd yn dylanwadu ar gostau. Ers amser maith, mae'r Awdurdod wedi datgan ei safbwynt yn glir ei bod yn annheg disgwyl iddo dalu cost yr hyn sydd yn y pen draw yn rhan o seilwaith a chyfrifoldeb cenedlaethol. Ar nodyn mwy cadarnhaol, mae Llywodraeth San Steffan wedi cytuno i ddarparu cyllid ychwanegol i Lywodraeth Cymru ar gyfer seilwaith ar ffurf cyfleusterau a'r gobaith yw y bydd Llywodraeth San Steffan hefyd yn darparu cymorth refereni ychwanegol i dalu costau gweithredol; os na cheir cymorth ariannol, mae'r Awdurdod o'r farn y dylai Llywodraeth Cymru greu llinell gymorth ychwanegol i dalu am unrhyw gostau na ellir eu talu o'r incwm a gynhyrchir.

Dywedodd y Cyngorydd Robin Williams wrth y Pwyllgor ei fod ef a'r Cyngorydd Llinos Medi yn rhinwedd eu swydd fel Aelod Portffolio Cyllid ac Arweinydd wedi ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i bwysleisio'r risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'i gyfrifoldebau newydd am awdurdod iechyd porthladd ond bod yr ymateb wedi bod yn siomedig ac yn cadarnhau meddylfryd Llywodraeth Cymru bod y model codi tâl am wasanaethau yn ddigonol i dalu'r costau.

- O ran y Premiwm ar Ail Gartrefi, a yw'n debygol y bydd yr amcangyfrif o gyllid ychwanegol - £451k - y disgwylir y bydd y cynnydd yn y premiwm ei gynhyrchu, yn cael ei effeithio gan nifer y cartrefi sy'n trosglwyddo i ardrethi busnes na fydd yn gorfod talu'r premiwm hwnnw. Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod 100 eiddo wedi trosglwyddo o dalu Treth y Cyngor a'r premiwm yn sgil bod ar y gofrestr ardrethi annomestig yn ystod y flwyddyn ond nad yw nifer gyffredinol yr eiddo sy'n talu'r premiwm wedi gostwng ar sail nifer cyfatebol wrth i eiddo a brynwyd ac a ddefnyddiwyd o'r newydd fel ail gartrefi ddod yn rhan o'r system a dod yn atebol i dalu'r premiwm.

- O ran buddsoddi mewn TG a ellir cyfiawnhau'r buddsoddiad o ystyried oed systemau'r Cyngor ac a oes angen felly adolygu addasrwydd y seilwaith TG sy'n cefnogi gwasanaethau TG y Cyngor yn gyffredinol cyn buddsoddi ymhellach. Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod gofynion TG yn datblygu'n gyson a bod angen buddsoddi er mwyn dal i fyny â datblygiadau i sicrhau bod systemau'n parhau'n effeithiol. Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn system ddemocrataidd newydd i hwyluso cyfarfodydd hybrid a bydd yn adolygu systemau eraill i sicrhau eu bod yn addas i'r pwrpas fel y bo'n briodol.

Ar ôl ystyried yr wybodaeth a gyflwynwyd yn yr adroddiad ysgrifenedig ac ar lafar yn ystod y cyfarfod, roedd y Pwyllgor yn croesawu'r cyfle i fuddsoddi mewn gwasanaethau yn sgil y setliad ariannol ond yn cydnabod ar yr un pryd bod risgiau ac ansicrwydd o hyd wrth symud ymlaen ac felly bod angen sicrhau lefel ddarvoudus o adnoddau wrth gefn. Penderfynwyd cefnogi'r argymhellion yn yr adroddiad fel ymateb ffurfiol gan y Pwyllgor Sgriwtini i'r gyllideb referniw ddrafft arfaethedig ar gyfer 2022/23 ac argymell y canlynol i'r Pwyllgor Gwaith –

- **Cyllideb arfaethedig gychwynnol ar gyfer 2022/23 of £158.365m**
- **Cynnydd arfaethedig o 2% yn Nhreth y Cyngor a fydd yn golygu bod y gost i eiddo Band D yn £1,367.46**
- **Y dylai'r Pwyllgor Gwaith ofyn am farn y cyhoedd ar y gyllideb arfaethedig gychwynnol a'r cynnydd yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2022/23**

(Bu i'r Cynghorwyr Aled M. Jones a Bryan Owen ymatal rhag pleidleisio)

4 GOSOD CYLLIDEB GYFALAF 2022/23

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu cyd-destun y broses o osod Cyllideb Gyfalaf 2022/23 ynghyd â'r prif faterion a'r cwestiynau ar gyfer y Pwyllgor Sgriwtini wrth werthuso cynigion cychwynnol cyllideb gyfalaf y Pwyllgor Gwaith. Roedd y dogfennau canlynol wedi'u hatodi i'r adroddiad –

4.1 Adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022 ar y cynigion cychwynnol ar gyfer cyllideb gyfalaf 2022/23 yn seiliedig ar egwyddorion y strategaeth gyfalaf, gan gynnwys sut y bydd y rhaglen gyfalaf yn cael ei chyllido ac unrhyw effaith ddilysol ar y balans cyffredinol a'r cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

Wrth gyflwyno'r adroddiad a'r rhaglen gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2022/23 o £35.961m dywedodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, y cynigir defnyddio swm o £1.681m o Falansau Cyffredinol i wneud iawn am ddiffyg mewn cyllid cyfalaf yn 2022/23 gan fod y Grant Cyfalaf Cyffredinol gan Lywodraeth Cymru wedi gostwng £677k ar gyfer y flwyddyn nesaf o'i gymharu â'r cyllid a gafwyd yn 2021/22.

Aeth Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ati i arwain y Pwyllgor yn fanylach drwy wahanol elfennau'r Rhaglen Gyfalaf gan gyfeirio at y canlynol –

- Egwyddorion y strategaeth gyfalaf sy'n helpu i bennu rhaglen gyfalaf y Cyngor ac a ddefnyddir yn sail i asesu ceisiadau newydd.
- Yr arian a ragwelir sydd ar gael i ariannu'r rhaglen gyfalaf ar gyfer 2022/23 yn unol â Thabl 1 yr adroddiad (£35.961m i gynnwys £1.681m o Falansau Cyffredinol) sy'n tynnu sylw at y ffaith na fu fawr o gynnydd yn y dyraniad cyfalaf cyffredinol a gafwyd gan Lywodraeth Cymru ers nifer o flynyddoedd a fydd, os bydd yn parhau ar ei lefel bresennol, yn cyfyngu ar yr hyn y gellir ei wneud i

adnewyddu ac amnewid asedau presennol. Cynigir y dylid dyrannu'r symiau a nodir yn adran 4.2 o'r adroddiad ar gyfer y gwaith hwn yn 2022/23.

- Bydd cynlluniau gwerth £1.322m na chânt eu cwblhau yn 2021/22 oherwydd nifer o resymau yn cael eu cario drosodd i 2022/23.
- Prosiectau cyfalaf untro a argymhellwyd i'w hariannu yn 2022/23 yn unol â Thabl 3 yr adroddiad (£1.432m)
- Prosiectau i'w hariannu o gronfeydd wrth gefn a glustnodwyd, arian wrth gefn gan wasanaethau a benthyca heb gymorth yn unol â Thabl 4 yr adroddiad (£783k)
- Rhaglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif y mae'r Cyngor wedi ymrwymo iddi oherwydd y swm sylweddol o gyllid gan Lywodraeth Cymru y bydd y cynlluniau'n ei ddenu a'r angen i foderneiddio'r ystâd ysgolion bresennol. Mae Rhaglen Gyfalaf 2022/23 yn cynnwys darpariaeth ar gyfer cwblhau'r prosiect Band A terfynol (Ysgol Corn Hir newydd) a chychwyn prosiectau Band B (estyniad i Ysgol Y Graig) am gost o £8.598m (net o unrhyw dderbyniadau cyfalaf) yn 2022/23, y bydd £2.169m ohono yn cynnwys grant Llywodraeth Cymru, £1.168m o fenthyca â chymorth a £5.61m o fenthyca heb gymorth.
- Y Cyfrif Refeniw Tai sydd wedi'i neilltuo i ariannu costau sy'n gysylltiedig â stoc tai'r Cyngor. Yn y rhaglen arfaethedig ar gyfer 2022/23 bydd £9.55m yn cael ei fuddsoddi mewn stoc sy'n bodoli eisoes a bydd £9.229m arall yn cael ei wario ar ddatblygu eiddo newydd ac i brynu hen eiddo hawl i brynu. Bydd y rhaglen yn cael ei hariannu o Gronfa'r CRT (£3.080m); y gwarged refeniw a gynhyrchwyd yn 2022/23 (£7.019m); Grantiau Llywodraeth Cymru (£2.685m) a benthyca newydd heb gymorth (£6m)

Diolchodd y Pwyllgor i'r Aelod Portffolio Cyllid a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) /Swyddog Adran 151 am yr adroddiad a'r cyflwyniad; ni chafwyd unrhyw gwestiynau gan y Pwyllgor ar y rhaglen gyfalaf arfaethedig.

Ar ôl ystyried yr wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar yn ystod y cyfarfod penderfynwyd argymell y Gyllideb Gyfalaf ddrafft arfaethedig ar gyfer 2022/23 i'r Pwyllgor Gwaith fel y'i cyflwynwyd.

5 PANEL SGRIWTINI CYLLID - DIWEDDARIAD AR GYNNYDD

Rhoddodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd Panel Sgriwtini Cyllid, ddiweddariad i'r Pwyllgor yn dilyn trafodaethau'r Panel yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 20 Ionawr, 2022 a thynnodd sylw at y pwyntiau canlynol –

- Derbyniodd y Panel gyflwyniad llafar manwl yn crynhoi'r gyllideb refeniw arfaethedig ddrafft ar gyfer 2022/23 yn seiliedig ar yr adroddiad i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022 (fel o dan eitem 3 uchod). Nododd y Panel y sefyllfa ariannu o ran y setliad a dderbyniwyd, prif newidiadau ac addasiadau'r gyllideb o 2021/22, pwysau cyllidebol gwasanaethau, a'r risgiau a'r heriau ariannol allweddol a allai effeithio ar gynlluniau ariannol y Cyngor ar gyfer 2022/23. Nododd y Panel hefyd y bwlch cyllido y cynigiwyd iddo gael ei bontio gan gynnydd o 2% yn y Dreth Gyngor. Ar ôl ystyried y rhain i gyd a'r ymatebion i faterion a godwyd yn y cyfarfod, penderfynodd y Panel gyflwyno'r gyllideb refeniw ddrafft gychwynol o £158.365m ar gyfer 2022/23 i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol; y cynnydd arfaethedig o 2% yn y Dreth Gyngor ac y dylai'r Pwyllgor Gwaith geisio barn y cyhoedd ar gynnig cychwynol y gyllideb a'r cynnydd yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2022/23.
- Derbyniodd y Panel hefyd gyflwyniad llafar manwl yn crynhoi'r gyllideb gyfalaf arfaethedig ddrafft ar gyfer 2022/23 yn seiliedig ar yr adroddiad sydd i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ar 24 Ionawr, 2022 (fel o dan eitem 4 uchod). Nododd y Panel y cynlluniau sy'n ffurfio'r rhaglen gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2022/23 gan gynnwys

adnewyddu a/neu amnewid asedau presennol yn barhaus yn unol ag egwyddorion y Strategaeth Gyfalaf a phrosiectau untro ychwanegol yn ogystal â'r adnoddau sydd ar gael i ariannu'r rhaglen gyfalaf gan nodi. Nodwyd, oherwydd gostyngiad o £677,000 yn y Grant Cyfalaf Cyffredinol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2022/23 cynigiwyd y dylid defnyddio £1.681m o'r Gronfa Gyffredinol i ariannu diffyg yn y gyllideb gyfalaf. Nodwyd ymhellach y bydd Rhaglen Ysgolion yr 21ain Garrif yn parhau yn 2022/23 ac yn cael ei chefnogi'n rhannol gan gyllid Grant Llywodraeth Cymru a bod rhaglen gyfalaf CRT yn cynnwys gwaith sy'n dod i gyfanswm o £18.74m. Ar ôl ystyried y rhain i gyd a'r eglurhad pellach a roddwyd ar faterion a godwyd yn y cyfarfod, penderfynodd y Panel gyflwyno'r Gyllideb Gyfalaf arfaethedig ddrafft ar gyfer 2022/23 i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ei hystyried fel y'i cyflwynwyd.

Nododd y Pwyllgor argymhellion y Panel a diolch i'r Cynghorydd Dafydd Roberts am yr adborth.

6 STRATEGAETH DAI LEOL 2022-27

Cyflwynwyd adroddiad Pennaeth Gwasanaethau Tai a oedd yn cynnwys y Strategaeth Dai ar gyfer 2022 i 2027 i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Cyflwynodd y Cynghorydd Alun Mummery, Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau yr adroddiad a'r Strategaeth a thynnodd sylw at ei nod strategol cyffredinol, i sicrhau bod gan bobl Ynys Môn le y gallent ei alw'n gartref, wedi eu grymuso a'u cefnogi i gyfrannu tuag at eu cymuned leol. Diolchodd i staff y Gwasanaeth Tai am y gwaith a oedd wedi'i wneud i ddrafftio'r strategaeth ac wrth ei chanmol dywedodd wrth y Pwyllgor ei bod yn ddogfen gadarnhaol.

Dywedodd y Rheolwr Gwasanaeth (Strategaeth Dai, Comisiynu a Pholisi) fod y Strategaeth yn berthnasol i lawer o bobl ar Ynys Môn gan y bydd yn darparu tai fforddiadwy a fydd yn cynnwys llawer o wahanol ddeiliadaethau, llety a chymorth i grwpiau cleientiaid bregus a phenodol, pobl ifanc sy'n dymuno prynu eu cartref eu hunain, pobl y mae angen addasiadau arnynt oherwydd salwch a phobl mewn argyfwng sydd angen tai ar unwaith. Cyflawnir hyn drwy ganolbwyntio ar chwe thema allweddol a fydd yn darparu sail ar gyfer nodi beth yw'r problemau a sut y mae'r Strategaeth yn bwriadu mynd i'r afael â'r rhain yn y tymor byr, mewn un i ddwy flynedd a thymor canolig i hir yn ystod y Strategaeth. Mae'r Strategaeth wedi bod yn destun ymgynghoriad cyhoeddus. Mae'r canlyniadau wedi'u cynnwys yn Atodiad 1 ac fe'i haddaswyd yn unol â hynny.

Ymatebodd y Swyddog i bwytiau a chwestiynau a godwyd gan y Pwyllgor fel a ganlyn –

- O ran unrhyw faterion newydd a ddaeth i'r amlwg o'r ymgynghoriad, dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y Gwasanaeth wedi ceisio ymgynghori mor eang â phosibl ar y strategaeth a bod hyn wedi golygu gwneud nifer o gyflwyniadau. Yn ystod y flwyddyn ers i'r gwaith ddechrau ar y strategaeth ddrafft, mae pwysau ail gartrefi a'r farchnad eiddo wedi dod i'r amlwg ac adlewyrchir y pryderon hyn yn yr ymatebion i'r strategaeth gan aelodau'r cyhoedd. Efallai na fyddai wedi bod mor amlwg pe bai'r ymgynghoriad wedi'i gynnal ddwy flynedd yn ôl yn y cyfnod cyn Covid.
- A oedd y Gwasanaeth yn siomedig â'r ffaith mai dim ond 25 o ymatebion a ddenodd yr holiadur ar-lein sydd wedyn yn tueddu i ystumio'r canrannau, er ei fod wedi cael ei hyrwyddo'n rheolaidd drwy lwyfannau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor drwy gydol y cyfnod ymgynghori chwe wythnos. Roedd y Pwyllgor am wybod beth y gellid ei wneud i wella'r ymateb i'r ymgynghoriad i'w wneud yn fwy ystyrion. Dywedwyd wrth y Pwyllgor y gwnaed ymdrechion i gyrraedd cynifer o bobl â phosibl drwy gyfarfodydd Zoom ac roedd y cwestiynau ar yr holiadur yn glir, yn fyr ac yn hawdd eu deall. Er

- bod yr ymateb yn gyfyngedig yn gyffredinol, roedd yr ymatebwyr yn cynnwys trawstoriad o bobl/grwpiau ac roedd yn cynnwys aelodau o'r cyhoedd.
- O ran sefydlu Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Ail Gartrefi i geisio atebion a fydd yn lliniaru'r effaith y mae ail gartrefi'n ei chael ar gymunedau a thrigolion, mae gallu'r grŵp i gyflawni unrhyw beth yn ymarferol yn dibynnu ar Lywodraeth Cymru o gofio mai LIC sy'n bennaf gyfrifol am y pŵer i fynd i'r afael â mater ail gartrefi. Dywedwyd wrth y Pwyllgor fod y Grŵp Gorchwyl a Gorffen wedi'i sefydlu'n fewnol ar gais y Pwyllgor Gwaith a'i fod wedi bod yn ymateb i nifer o ymgynghoriadau gan Lywodraeth Cymru ar y mater. Er y rhoddir sylw i rai o'r materion sy'n gysylltiedig ag ail gartrefi drwy bolisiau cenedlaethol, mae lle i ddylanwadu ar y polisiau hynny yn ogystal â datblygu polisiau lleol i ymateb i rai o'r heriau a wynebir ym maes tai e.e. y Polisi Rhannu Ecwiti sy'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ei gymeradwyo yn y cyfarfod y prynhawn yma. Cadarnhawyd bod y Grŵp wedi ethol cynrychiolwyr o blith aelodau sy'n cynnwys Aelodau Portffolio Tai, Cyllid a Chynllunio a gan ei fod wedi cael ei sefydlu i lunio ymateb i ymgynghoriad sy'n dod i ben ar 24 Ionawr, 2022 (gydag ymgynghoriadau pellach yn cau ym mis Chwefror), ni ragwelwyd y byddai'n adrodd yn ehangach.
 - P'un ai a oes gan y Gwasanaeth fesurau yn eu lle i gynorthwyo tenantiaid mewn tlodi tanwydd o ystyried bod cost gynyddol ynni yn debygol o olygu y bydd nifer cynyddol o bobl yn y categori hwnnw. Dywedwyd wrth y Pwyllgor bod cyngor, arweiniad a chymorth yn cael ei ddarparu gan Swyddogion Cynhwysiant Ariannol y Gwasanaeth ac mae hefyd ar gael drwy'r Ganolfan O'Toole yng Nghaerdybi; mae'r adnoddau hyn yn ceisio helpu tenantiaid i reoli eu cyllid fel eu bod yn gallu lleihau eu costau ynni a/neu gynyddu eu hincwm er mwyn cwrdd â'u cosau ynni. Mae elfen o'r gwasanaeth hwn hefyd ar gael i bobl nad ydynt yn denantiaid a thrigolion Ynys Môn yn gyffredinol.

Ar ôl ystyried y dogfennau a gyflwynwyd a'r ymateb i'r cwestiynau a ofynnwyd, penderfynwyd argymhell cymeradwyo Strategaeth Dai 2022-27 i'r Pwyllgor Gwaith.

7 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini oedd yn cynnwys diweddariad o Flaen Raglen Waith gan y Pwyllgor hyd at fis Mawrth, 2022 i'w hystyried.

Penderfynwyd –

- **Cytuno ar y fersiwn gyfredol o'r flaen raglen waith ar gyfer 2021/22**
- **Nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma o ran gweithredu'r flaen raglen waith.**

**Y Cynghorydd A.M.Jones
Cadeirydd**